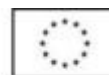

TYÖPERUSTEISEN MAAHANMUUTTAJAN JA HÄNEN PERHEENJÄSENTENSÄ KOTOUTUMINEN SUOMEEN

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

TYÖPERUSTEISEN MAAHANMUUTTAJAN JA HÄNEN PERHEENJÄSENTENSÄ KOTOUTUMINEN SUOMEEN

Koonnut: palveluohjaaja Irina Miettinen
POINTTI – Maahanmuuttajat työvoimaksi Etelä-Savossa – hanke
Mikkeli 2010

SISÄLTÖ

JOHDANTO	5
TYÖPERUSTEINEN MAAHANMUUTTAJA	7
MAAHANMUUTTO	8
TYÖNTEKIJÄN OLESKELULUPA	8
EU/ETA-KANSALAISEN REKISTERÖINTI	9
OLESKELU SUOMESSA	10
ASUNTO	10
VIRANOMAISASIAKSET	10
Maistraatti / henkilötunnus	10
Kansaneläkelaitos (Kela) / sosiaaliturva ja Kela-kortti	11
Verotoimisto / verokortti	12
Pankki / pankkitili	12
TYÖPERUSTEISEN MAAHANMUUTTAJAN PERHEENJÄSENET	13
MAAHANMUUTTO / EU TAI ETA KANSALAISTEN PERHEENJÄSENET	13
MAAHANMUUTTO / EI EU TAI ETA KANSALAISTEN PERHEENJÄSENET	14
VIRANOMAISASIAKSET	16
Maistraatti / henkilötunnus	16
Kansaneläkelaitos (Kela) / sosiaaliturva ja Kela-kortti, Kelan etuudet	16
TE-toimisto / työnhaku ja työttömyysturva	17
Verotoimisto / verokortti	18
Pankki / pankkitili	19
ELÄMÄ SUOMESSA	20
JULKISET PALVELUT	20
Asunto	20
Päivähoito	20
Koulu	21
Terveystieteidenhuolto	21
KIELI	21
PUOLISON TYÖSKENTELY SUOMESSA	22
MISTÄ APUA ARKEEN?	22
TYÖ	23
TYÖSOPIMUS JA TYÖSUHTEEN EHDOT	23
TYÖTULOJEN VEROTUS	24
AMMATTILIITTO	25
TYÖTERVEYDENHUOLTO	25
SYRJINTÄKIELTO JA TASAPUOLINEN KOHTELU	26
TYÖSUHTEEN PÄÄTTYMINEN	27
Lomauttaminen	27
Määräaikainen työsopimus	27
Toistaiseksi voimassa oleva työsopimus	27
Lopputili	28
Työtodistus	28
TYÖNTEKIJÄN TOIMENPITEET TYÖSUHTEEN PÄÄTTYESSÄ JA TYÖTULON MENETTÄESSÄ	28

LIITE 1: Työntekijän muutto Suomeen EU-alueelta

LIITE 2: Työntekijän perheenjäsenen muutto Suomeen EU-alueelta

LIITE 3: Työntekijän muutto Suomeen kolmansista maista EU-alueen ulkopuolelta

LIITE 4: Työntekijän perheenjäsenen muutto Suomeen kolmansista maista EU-alueen ulkopuolelta

LIITE 5: Muutto työntekijänä Suomeen (suorarekrytointi)

JOHDANTO

| Tämä opas on tehty:

- ▶ työnantajille, jotka suunnittelevat tai ovat jo rekrytoineet työvoimaa ulkomailta,
- ▶ Suomeen työhön tuleville ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän kanssaan toimiville viranomaisille sekä
- ▶ kolmannen sektorin toimijoille.

Oppaan tarkoituksena on helpottaa tiedonsaantia liittyen ulkomaalaisen työntekijän ja hänen perheenjäsentensä maahanmuuttoon, rekisteröintiin ja elin- ja työolosuhteiden järjestämiseen.

Oppaaseen on koottu yhteen tietoa eri viranomaislähteistä.

Oppaan tekemisen taustalla on ollut Pieksämäen maahanmuuttokoordinaattorina työperusteisten maahanmuuttajien ja heidän perheenjäsenten kanssa tehty työ ja siitä saadut kokemukset vuosina 2008 - 2009.

Työperusteinen maahanmuutto on tärkeää työvoiman saannin ja osaamisohjan vahvistamisen kannalta. Työperusteisia muuttajia perheineen tarvitaan Etelä-Savoon lähitulevaisuudessa enemmän. Etelä-Savon työvoima vähenee vuoteen 2025 mennessä arviolta noin 27 000 henkilöllä. Työpaikkoja arvioidaan vähenevän noin 8 000. Työvoimaa tarvitaan sekä maan sisäisen muuton että työperusteisen maahanmuuton kautta.

Suomen maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on, että maahanmuuttajat sopeutuisivat suomalaisen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Sopeutuminen edellyttää maahanmuuttajalta kielitaitoa ja yhteiskunnan tuntemusta, sekä siinä tarvittavia tietoja ja taitoja. Yhteiskuntajärjestelmän tuntemuksen puute ja vähäinen kielitaito vaikeuttavat yhteiskunnan palvelujen käyttöä ja kotoutumista.

Maahanmuuttajien kohdalla palvelujen saatavuus riippuu maahanmuuttajan oleskelun perusteista ja oleskeluluvan tyypistä. Työperusteinen maahanmuuttaja tarvitsee tietoa käytävissä olevista palveluista ja niiden saatavuudesta. Yhteiskunnan palveluissa on otettava huomioon maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet.

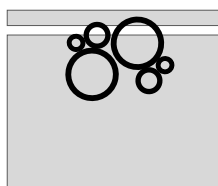
Maahanmuuttajia varten tarvitaan erilaisten peruspalveluiden ja kotoutumista edistävien palveluiden kehittämistä ja palveluohjausta yhteistyössä palveluiden tuottajien kanssa. Työperusteisten maahanmuuttajien kotouttaminen toteutuu yhteistyössä työnantajan, TE-toimiston, kunnan ja järjestöjen kanssa.

■ MUIDEN PROJEKTIEEN TUOTOKSIA:

- ▶ M14 Itä-Suomi aktiivisen maahanmuuttopolitiikan pilottialueeksi – ESR-projekti / rekrytointi, ulkomaalaisen työntekijän vastaanotto ja opastus työpaikalla ja työyhteisössä (www.workinfinland.fi);
- ▶ COFI Coping with Finns - projekti (Amiedu) / työelämäsertifikaatti (www.amiedu.net/cofi/tulokset.html);
- ▶ Russia Services / RS-Reception – opas (tietoa suomalaisesta toimintakulttuurista liittyen vapaa-ajanviettoon, asumiseen ja työskentelyyn Suomessa) (www.russiaservices.fi).

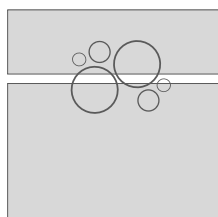
TYÖPERUSTEINEN MAAHANMUUTTAJA

Työperusteinen maahanmuuttaja on henkilö, jonka pääasiallinen syy muuttaa Suomeen liittyy työhön.

Työperusteiset maahanmuuttajat voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

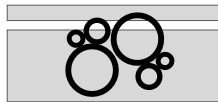
- vuokratyövoimaa, joka tulee Suomeen määräaikaiseen työhön suomalaisen henkilöstövuokrausyrityksen kautta;
- työvoimaa, jota suomalainen työnantaja palkkaa suoraan (ilman välittäjiä) määräaikaiseen työsuhteeseen;
- työvoimaa, jota suomalainen työnantaja palkkaa suoraan (ilman välittäjiä) toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen.

LISÄTIETOA AIHEESTA

Työ- ja elinkeinotoimisto
Maahanmuuttovirasto
Poliisi

www.mol.fi
www.migri.fi
www.poliisi.fi

MAAHANMUUTTO

TYÖNTEKIJÄN OLESKELULUPA

Ulkomaalainen, joka ei ole EU:n tai ETA:n kansalainen ja joka aikoo tehdä ansiotyötä Suomessa, tarvitsee yleensä työntekijän oleskeluluvan. Työnteon aloittaminen ei ole mahdollista ennen kuin työntekijän oleskelulupa on myönnetty.

Lupa koostuu:

- työ- ja elinkeinotoimiston osaratkaisusta ja
- ulkomaalaisviraston tai poliisilaitoksen oleskelulupapäätöksestä.

Työntekijän oleskelulupaa koskevan hakemuksen voi tehdä joko työntekijä tai työnantaja. Hakemus jätetään joko Suomen edustustoon, työ- ja elinkeinotoimistolle tai kihlakunnan poliisilaitokselle. Työnteon voi aloittaa vasta oleskeluluvan saatuaan.

Jatkolupaa voi hakea poliisilta ennen oleskeluluvan umpeutumista. Edellisen luvan oikeuttamaa työntekoa voi jatkaa jatkoluvan käsittelyaikana.

Oleskelulupa voidaan myöntää sekä tilapäisen että jatkuvaluonteisen työnteon perusteella. Riippuen työn luonteesta työntekijälle myönnetään B (tilapäinen oleskelu) tai A (jatkuva oleskelu) statuksen oleskelulupa.

Työntekijän oleskelulupa myönnetään

- joko tietylle ammattialalle, jolloin työntekijä voi vaihtaa työpaikkaa ammattialalla, jolle oleskelulupa on myönnetty,
- tai tietylle työnantajalle, jolloin työpaikkaa vaihdettaessa työntekijän on haettava uusi oleskelulupa.

Oleskeluluvan hakemiseen tarvitaan:

- oleskelulupahakemus työnteon perusteella
- työnantajan täyttämä liite työntekijän oleskelulupahakemukseen
- työsopimus tai sitova työtarjous
- yrityksen kaupparekisteriote (enintään 3 kk vanha)
- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi

- ▶ poliisin passikuvaohjeen mukainen passikuva
- ▶ muut viranomaisen pyytämät asiakirjat

EU/ETA-KANSALAISEN REKISTERÖINTI

EU-maiden ja ETA-maiden (Norja, Islanti, Sveitsi ja Liechtenstein) kansalaiset saavat työskennellä Suomessa ilman työntekijän oleskelulupaa. EU/ETA-maan kansalaisen on kuitenkin rekisteröidyttävä paikallisella poliisilaitoksella, mikäli oleskelu Suomessa kestää yli 3 kuukautta.

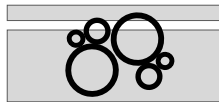
Rekisteröinti tapahtuu paikallispoliisissa lukuun ottamatta Pohjoismaiden kansalaisia, joiden rekisteröinti tapahtuu maistraatissa. Pohjoismaiden kansalaisten on rekisteröidyttävä 6 kk ylittävän oleskelun osalta. Rekisteröinti tehdään pohjoismaisen muuttokirjan perusteella.

Rekisteröitymisestä saa kirjallisen rekisteröintitodistuksen, kun rekisteröitymisen edellytykset on selvitetty. Rekisteröintitodistus on osoitus siitä, että EU-kansalaisen oleskeluoikeus on rekisteröity ulkomaalaisrekisteriin.

Oleskeluoikeuden rekisteröintiin tarvitaan:

- ▶ EU rekisteröintilomake / oleskelulupahakemus
- ▶ työnantajan todistus työsuhteesta
- ▶ kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- ▶ valokuva
- ▶ muut viranomaisen pyytämät asiakirjat

OLESKELU SUOMESSA

ASUNTO

Työnantaja voi avustaa työntekijää ensimmäisen vuokra-asunnon hankinnassa. Asunto voi olla esimerkiksi kimppa-asunto tai yhden henkilön käytössä oleva asunto. Työnantaja voi sopia työntekijän kanssa asunnon vakuuden maksamisesta.

VIRANOMASIASIAT

Työntekijän saapuessaan Suomeen hänen on hoidettava kuntoon seuraavat viranomaisasiat:

- Maistraatti / henkilötunnus
- Kansaneläkelaitos (KELA) / sosiaaliturva ja Kela-kortti
- Verotoimisto / verokortti
- Pankki / pankkitili

Työnantaja voi avustaa työntekijää viranomaisasioiden hoitamisessa.

MAISTRAATTI / HENKILÖTUNNUS

Ulkomaalainen, jonka oleskelu Suomessa on pysyvää tai kestää vähintään vuoden, saa henkilötunnuksen. Myös lyhytaikaisesti Suomessa asuva ulkomaalainen voi saada henkilötunnuksen, jos tarvitsee sitä esimerkiksi työnteon takia.

Henkilötunnus säilyy muuttamattomana koko eliniän. Henkilötunnusta tarvitaan asioidessa viranomaisten kanssa, mutta myös pankkitiliä avatessa ja palkkoja maksettaessa.

Henkilötunnuksen myöntämisen yhteydessä ulkomaalainen rekisteröidään Suomeen. Suomeen muuttaneelle rekisteröidään kotikunta Suomessa, jos hänellä on tarkoitus jäädä tänne vakituisesti asumaan ja hänellä on vähintään yhden vuoden oleskelulupa. Lyhytaikaisesti

Suomessa asuvalle ei kuitenkaan rekisteröidä kotikuntaa Suomessa eikä hänellä siten ole välttämättä samoja oikeuksia kuin Suomessa vakinaisesti asuvalla henkilöllä.

Rekisteröintiä varten tarvitaan:

- ▶ ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoitus (lomakkeen saa maistraatista)
- ▶ kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- ▶ oleskelulupa tai EU kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus

Jos henkilö on naimisissa tai hänellä on lapsia, hänen pitää esittää maistraatissa avioliittotodistus ja lasten syntymätodistukset ja niiden viralliset käännökset suomen kielellä apostillilla* varustettuna. Tieto siviilisäädystä ja lasten lukumäärästä rekisteröidään väestötietojärjestelmään.

KANSANELÄKELAITOS (KELA) / SOSIAALITURVA JA KELA-KORTTI

Työntekijä voi päästä Suomen sosiaaliturvan piiriin heti muuton jälkeen, jos hänen työsuhteensa kestää vähintään kaksi vuotta. Jos alun perin alle kahdeksi vuodeksi tarkoitettu työskentely jatkuu yli kaksi vuotta, työntekijä siirtyy Suomen sosiaaliturvan piiriin siitä ajankohdasta lukien, jolloin tilapäinen työskentely muuttuu vakinaiseksi.

Joissakin tapauksissa työntekijä voi päästä osittain Suomen sosiaaliturvan piiriin jo neljä kuukautta ylittävstä työskentelystä.

Kaikkien Suomeen töihin muuttavien ulkomaalaisten tulee täyttää työssäoloehto, jotta he voivat päästä Suomen sosiaaliturvan piiriin. Ehto ei kuitenkaan koske niitä työntekijöitä, joiden katsotaan muuttavan Suomeen vakinaisesti asumaan.

Työssäoloehto täyttyy silloin, kun työntekijä tekee työtä vähintään 18 tuntia viikossa ja jos hänen palkkansa on vähintään työehtosopimuksen mukainen. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, tulee kokoaikatyön palkan olla vähintään 1052 euroa kuukaudessa (v.2010).

Suomen sosiaaliturvaan kuulumisen voi tarkistaa Kelalta.

Suomen sosiaaliturvan piiriin rekisteröintiä varten tarvitaan:

- ▶ hakemus Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta Suomeen muutettaessa (Y77), lomakkeen saa Kelasta

* Apostille-todistus on todistus siitä, että tietyn asiakirjan allekirjoittaneella henkilöllä on ollut allekirjoitusoikeus. Se koskee yleisiä asiakirjoja, eli viranomaisten antamia asiakirjoja ja todistuksia. Apostille-todistus on välttämätön, jos asiakirja on esitettävä sellaisen valtion viranomaisille, joka on ratifioinut Haagin yleissopimuksen (Convention de La Haye du 5 octobre 1961). Tietoa apostillea myöntävistä viranomaisista valtioittain löytyy: www.apostilleinfo.com

- työnantajan todistus työsuhteesta
- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- muut viranomaisen pyytämät asiakirjat

Sen jälkeen kun ulkomaalainen työntekijä hyväksytään Suomen sosiaaliturvan piiriin, hän voi saada Kela-kortin.

| VEROTOIMISTO / VEROKORTTI

Kun työntekijä aloittaa työn Suomessa, hänen pitää toimittaa työnantajalle verokortti. Työnantaja pidättää palkasta veroa verokorttiin merkityn prosentin mukaisesti.

Päätoimen palkan verokortissa on yleensä perus- ja lisäprosentti. Palkansaaja voi valita verokortilla ennakonpidätyksen toimitettavaksi joko palkkakauden tuloajan (arvio koko vuoden palkasta jaettu palkkakauden tulorajoiksi) tai yhden tuloajan mukaan. Verokortin voi tilata verotoimistosta.

Verokortin tilaamiseksi tarvitaan tiedot koko vuoden tuloista ja vähennyksistä.

Tiedot vaikuttavat veroprosenttiin.

Jos tulot muuttuvat kesken verovuotta, verotoimisto voi laskea työntekijälle uuden veroprosentin, tällöin verotoimistosta on tilattava muutosverokortti.

Ennakonpidätyksen lisäksi työnantaja vähentää palkasta myös muita maksuja, kuten työeläkemaksun (4,5 % palkasta v. 2010), sairaanhoitomaksun (1,47 % palkasta v. 2010), päivärahamaksun (0,93 % palkasta v.2010) ja työttömyysvakuutusmaksun (0,4 % palkasta v. 2010).

| PANKKI / PANKKITILI

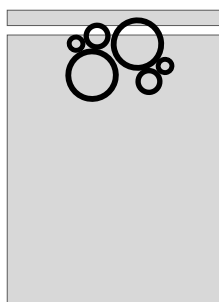
Ulkomaalainen henkilö, jolla on vakinainen asuinpaikka Suomessa, voi avata tilin pankissa. Avattava tili on yleensä käyttötili, joka sopii päivittäisten raha-asioiden hoitoon. Pankki avaa käyttötilin, kun asiakkaalla on säännölliset palkka-, sosiaali- tai eläketulot. Tiliin voi liittää kortin.

| *Tilin avausta varten tarvitaan:*

- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- työnantajan todistus työsuhteesta

Tilinumero pitää ilmoittaa työnantajalle palkanmaksua varten.

TYÖPERUSTEISEN MAAHANMUUTTAJAN PERHEENJÄSENET

MAAHANMUUTTO / EU TAI ETA KANSALAISTEN PERHEENJÄSENET

EU/ETA-maiden, Sveitsin ja Liechtensteinin kansalaisten perheenjäsenet saavat oleskeluoikeuden Suomessa, jos perheenkokoaja itse täyttää maassa oleskelun edellytykset. Perheenjäsenten ja muiden omaisten, jotka ovat EU/ETA-maiden, Sveitsin ja Liechtensteinin kansalaisia, on rekisteröitävä oleskeluoikeutensa, jos he oleskelevat Suomessa yli kolme kuukautta. Rekisteröinnin suorittaa paikallispoliisi.

Niille perheenjäsenille ja muille omaisille, jotka eivät ole EU-kansalaisia tai heihin verrattavia, myönnetään perheenjäsenen oleskelukortti. Oleskelukortin myöntää poliisi. Oleskelukortti myönnetään yleensä viideksi vuodeksi.

EU/ETA-maiden, Sveitsin ja Liechtensteinin kansalaisten perheenjäseniä ovat:

- alle 21-vuotiaat tai huollettavina olevat lapset
- aviopuoliso, avopuoliso tai rekisteröity parisuhdekumppani
- vanhemmat, jotka ovat hänen huollettavinaan
- aviopuolison lapset, jos nämä ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia
- aviopuolison huollettavina olevat vanhemmat
- huoltaja, jos Suomessa asuva henkilö on alle 18-vuotias

Euroopan Unionin kansalaisen perheenjäseneksi rinnastetaan myös muu omainen:

- jos hän on lähtömaassaan ollut unionin kansalaisen huollettavana tai asunut tämän kanssa samassa taloudessa, tai
- jos vakavat terveydelliset syyt ehdottomasti edellyttävät, että kyseinen unionin kansalainen hoitaa häntä henkilökohtaisesti.

Oleskeluoikeuden saannin edellytyksenä on, että perheenjäsenellä on riittävät varat oleskelua varten ja tarvittava sairausvakuutus.

Perheenjäsenet ja muut omaiset voivat tehdä Suomessa vapaasti työtä saatuaan oleskelukortin tai rekisteröityään oleskeluoikeutensa. Heiltä ei vaadita erillistä työntekijän oleskelulupaa.

MAAHANMUUTTO / EI EU TAI ETA KANSALAISTEN PERHEENJÄSENET

Muiden kuin EU tai ETA kansalaisten perheenjäsenten on haettava oleskelulupa Suomeen. Kun ulkomaalaiselle työntekijälle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella. Oleskelulupa haetaan tavallisesti Suomen edustustosta lähtömaassa ennen Suomeen tuloa.

Poikkeuksellisesti työntekijän perheenjäsenet voivat saapua maahan viisumilla ja jättää oleskelulupahakemukset Maahanmuuttoviraston käsittelyyn Suomessa paikallispoliisin kautta. Oikeus koskee työntekijän puolisoa ja hänen huollettavia alaikäisiä (alle 18-vuotiaita) lapsia. Ilman oleskelulupaa Suomeen saapuneelle työntekijän perheenjäsenelle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos puoliset ovat asuneet vähintään kaksi vuotta yhdessä jo ennen Suomeen saapumista tai ovat eläneet jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa (avoliitto tai samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhde, jos se on kansallisesti rekisteröity). Asumisaikaa ei edellytetä, jos henkilöillä on yhteisessä huollossa oleva lapsi tai jos on muu painava syy.

Suomessa asuva perheenkokoaja voi myös hakea perheenjäsenten puolesta lupaa perhesiteen perusteella Maahanmuuttovirastosta asuinpaikan poliisin kautta. Tällöin perheenjäsenten ei tarvitse olla mukana hakemuksia jätettäessä. Perheenjäsen, jolle lupa haetaan, oleskelee käsittelyn ajan Suomen ulkopuolella.

Muiden kuin EU-kansalaisten ja heihin rinnastettavien perheenjäseniä ovat:

- aviopuoliso
- rekisteröity parisuhdekumppani
- avopuoliso
- alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja on Suomessa asuva henkilö
- huoltaja, jos Suomessa asuva henkilö on alle 18-vuotias

Oleskelulupa edellyttää yleensä, että perheenjäsenen taloudellinen toimeentulo Suomessa on turvattu muutoin kuin yhteiskunnan tuella. Tavallisesti toimeentulon turvana on Suomessa asuvan perheenjäsenen palkkatulot. Toimeentulotaso lasketaan nettotuloista eli hakijan tuloista verotuksen jälkeen. Oleskeluluvan hakijan tulee esittää selvitys toimeentulostaan.

Suuntaa-antava vaadittava toimeentulo:

Henkilö	€/kk	€/vuosi
1.aikuinen	900	10 800
2. samaan talouteen kuuluva aikuinen	630	7 560
alaikäinen perheenjäsen	450	5 400

Puolison oleskeluluvan hakemiseen tarvitaan:

- oleskelulupahakemus perhesiteen perusteella (oleskelulupahakemus – puoliso Suomessa)
- perheselvityslomake
- todistus avioliiton solmimisesta / parisuhteen rekisteröinnistä ja sen virallinen käännös suomen kielellä apostillilla varustettuna
- selvitys yhdessä asumisesta (avoliitto)
- toimeentuloselvitys
- kansallinen henkilöllisyystodistus / passi
- passikuvaohjeen mukainen passikuva
- muut viranomaisen pyytämät asiakirjat

Lapsen oleskeluluvan hakemiseen tarvitaan:

- oleskelulupahakemus perhesiteen perusteella (oleskelulupahakemus lapselle)
- perheselvityslomake
- syntymätodistus ja sen virallinen käännös suomen kielellä apostillilla varustettuna
- lapsen voimassaoleva matkustusasiakirja
- passikuvaohjeen mukainen passikuva
- muut viranomaisen pyytämät asiakirjat

VIRANOMAISASIAI

Saatuana virallisen oikeuden oleskella Suomessa ulkomaalaisen työntekijän perheenjäsenen on hoidettava kuntoon seuraavat viranomaisasiat:

- Maistraatti / henkilötunnus
- Kansaneläkelaitos (KELA) / sosiaaliturva ja Kela-kortti
- TE-toimisto / työnhaku ja työttömyysturva
- Verotoimisto / verokortti
- Pankki / pankkitili

MAISTRAATTI / HENKILÖTUNNUS

Perheenjäsen saa henkilötunnuksen, jos hänen oleskelunsa Suomessa on pysyvää tai kestää vähintään vuoden. Henkilötunnuksen myöntämisen yhteydessä perheenjäsenelle rekisteröidään kotikunta Suomessa. Henkilötunnus säilyy muuttamattomana koko eliniän. Henkilötunnusta tarvitaan asioidessa viranomaisten kanssa.

Rekisteröintiä varten tarvitaan:

- ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoitus (lomakkeen saa maistraatista)
- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- oleskelulupa tai EU kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus

Viimeistään perheenjäsenten rekisteröinnin yhteydessä maistraatissa pitää esittää avioliittotodistus ja lasten syntymätodistukset sekä niiden viralliset käännökset suomen kielellä apostillella varustettuna.

KANSANELÄKELAITOS (KELA) / SOSIAALITURVA JA KELA-KORTTI, KELAN ETUUEDET

Jos perheenjäsenen tarkoituksena on muuttaa Suomeen vakinaisesti, hän pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin. Vakinaiseksi asumiseksi lasketaan avioliitto tai muu läheinen perhesuhde Suomessa vakinaisesti asuvaan henkilöön. Jos perheenjäsen on velvollinen hankkimaan oleskeluluvan, vaaditaan, että oleskelulupa on myönnetty vähintään vuodeksi.

Suomen sosiaaliturvaan kuulumisen voi tarkistaa Kelasta.

Suomen sosiaaliturvan piiriin rekisteröintiä varten tarvitaan:

- hakemus Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamisesta Suomeen muutettaessa (Y77), lomakkeen saa Kelasta
- oleskelulupa tai EU kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus
- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- muut viranomaisen pyytämät asiakirjat.

Sen jälkeen kun ulkomaalainen hyväksytään Suomen sosiaaliturvan piiriin, hän voi saada Kela-kortin.

Perhe voi hakea Kelasta mm. seuraavat Kela-etuudet:

- lapsilisä (maksetaan Suomessa asuvasta lapsesta, kunnes lapsi täyttää 17 vuotta, oikeus lapsilisään syntyy Suomeen muuton jälkeen)
- kotihoidon tuki (maksetaan Suomessa asuvasta alle 3-vuotiaasta lapsesta, joka ei ole kunnan järjestämässä päivähoidossa. Myös perheen yli 3-vuotiaista lapsista voidaan maksaa kotihoidon tukea, jos perheessä on alle 3-vuotias lapsi, joka saa kotihoidon tukea.)
- yleinen asumistuki (maksetaan pienituloiselle perheelle asumismenojen vähentämiseksi. Yleistä asumistukea voi saada vuokra- tai omistusasuntoon.)
- työmarkkinatuki / kotoutumistuki (työttömän työhakijan taloudellinen tuki, jonka saaminen vaatii ilmoittautumista TE-toimistoon, tuen suuruuteen vaikuttavat puolison tulot).

Kelan maksamista etuuksista voi tiedustella Kelan toimistossa.

TE-TOIMISTO / TYÖNHAKU JA TYÖTTÖMYYSTURVA

Työperusteisen maahanmuuttajan puolison kannattaa ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi.

Työvoimaneuvoja laatii kotoutumissuunnitelman alle 3 vuotta Suomessa asuneille työnhakijana oleville maahanmuuttajille.

TE-toimisto:

- tarjoaa tietoa avoimista työpaikoista, työharjoittelupaikoista, koulutuksesta (mm. kielikoulutuksesta), yrittäjyydestä, ammatinvalinnasta ja ammasteista;
- neuvoo, miten työtä haetaan Suomessa;
- neuvoo, millaista taloudellista tukea voi hakea, kun on työtön tai jossakin työvoimapolitiittisessa toimenpiteessä (koulutus, harjoittelu).

Työnhakijaksi voi rekisteröityä:

- 17 – 64 – vuotias henkilö
- EU/ETA – maan kansalainen
- EU/ETA – maan kansalaisen perheenjäsen
- ei EU/ETA – maan kansalainen, jolla on B-, A- tai P-tunnuksella oleva oleskelulupa, joka oikeuttaa ansiotyöhön ilman työnantajaa koskevia rajoituksia.

TE-toimistoon pitää ottaa mukaan:

- kansallinen henkilöllisyystodistus / passi
- oleskelulupa tai EU kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus
- opiskelutodistukset ja niiden käännökset suomen kielelle apostillella varustettuna
- työtodistukset ja niiden käännökset suomen kielelle apostillella varustettuna.

Työvoimaneuvoja kertoo, millaista työttömyysturvaa voi hakea. Lomakkeen työttömyysturvan hakemista varten saa TE-toimistosta tai Kelasta.

Työttömyysturvan saannin ehtona on, että työnhaku on voimassa.

VEROTOIMISTO / VEROKORTTI

Työntekoa aloittaessa työnantajalle pitää toimittaa verokortti. Työantaja pidättää palkasta veroa verokorttiin merkityn prosentin mukaisesti.

Osa Kelan etuuksista on veronalaista, osa taas verotonta tuloa. Verotonta tuloa ovat mm. lapsilisä ja yleinen asumistuki. Veronalaista tuloa ovat mm. kotihoidon tuki ja työmarkkinatuki.

Useissa Kelan etuuksissa ennakonpidätys on vähintään 20 %. Palkkatuloja varten laskettu veroprosentti voi olla liian suuri tai pieni Kelan etuuksien verotukseen, joten kun asiakas alkaa saada etuutta Kelasta, hänen kannattaa hakea uusi verokortti.

Verokortin voi tilata verotoimistosta.

► PANKKI / PANKKITILI

Puolisot voivat käyttää yhteistä pankkitiliä tai erillisiä tilejä. Kun puolisot käyttävät yhteistä tiliä, molemmalla puolisoilla on tilin käyttöoikeus.

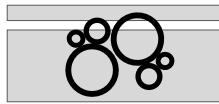
Pankki avaa käyttötilin, kun asiakkaalla on säännölliset palkka-, sosiaali- tai eläketulot. Tiliin voi liittää kortin.

► *Tilin avausta varten tarvitaan:*

- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- työnantajan todistus työsuhteesta tai Kelan päätös maksamista etuuksista.

Tilinumero pitää ilmoittaa palkan tai etuuden maksajalle.

JULKISET PALVELUT

| ASUNTO

Työnantaja voi järjestää työntekijälle tilapäismajoituksen. Työntekijä voi maahan jo saavuttuaan etsiä itselle ja perheelleen parhaiten sopivan pidempiaikaisen asunnon.

Suomessa voi asua omistusasunnossa, vuokralla, asumisoikeusasunnossa tai osaomistusasunnossa. Asuntojen välitystä hoitavat asunnonvälitystoimistot. Useissa kaupungeissa toimivat myös kaupungin omistamien vuokra-asuntojen välittäjät.

Asuntoa vuokrattaessa vuokranantaja vaatii yleensä 1-3 kuukauden vuokratakuun, jonka saa takaisin vuokrasuhteen päättyessä. Vuokran lisäksi hoidettavaksi tulevat sähkömaksu ja muut mahdolliset käyttömaksut, esimerkiksi vesimaksu. Tavallisesti asunnot vuokrataan Suomessa kalustamattomina. Jos asunto on valmiiksi kalustettu, on myös vuokra jonkin verran korkeampi.

| PÄIVÄHOITO

Maahanmuuttajaperheillä on päivähoitolain mukainen oikeus kunnalliseen päivähoitoon. Päivähoitoa järjestetään päiväkoti- ja perhepäivähoitona sekä leikkitoimintana.

Hakemuksia kunnalliseen päivähoitoon voi tehdä läpi koko vuoden ja päivähoitopaikka myönnetään vanhempainrahakauden jälkeen (kun lapsi on noin 9 kk ikäinen) niin pitkäksi ajaksi kuin hoidon tarve jatkuu, tai sen vuoden heinäkuun 31. päivään saakka, jolloin lapsi aloittaa koulunkäynnin.

Päivähoidolla on tärkeä merkitys lapsen suomen kielen taitojen kehittymisessä. Tavoitteena on, että päivähoitotiässä Suomeen muuttanut lapsi oppisi suomen kielen ennen koulun aloittamista.

Päivähoitomaksu määräytyy perheen koon ja tulojen mukaan.

Päivähoitohakemuksen voi jättää asuinpaikkakunnan päivähoitotoimeen tai suoraan päiväkotiin.

KOULU

Suomessa vakituisesti asuvilla lapsilla (myös muiden maiden kansalaisilla) on lakiin perustuva oppivelvollisuus. Oppivelvollisuus alkaa yleensä siinä vuonna, jona lapsi täyttää 7 vuotta, ja päättyy, kun oppivelvollisuus on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulu-
nut 10 vuotta.

Oppivelvollisuusikäisillä lapsilla on oikeus saada perusopetusta. Perusopetus kestää 9 vuotta. Peruskoulun luokat 1-6 ovat alakoulua ja luokat 7-9 yläkoulua.

Koulut järjestävät mahdolluuksiensa mukaan maahanmuuttajaoppilaille valmentavaa opetusta sekä tukiopetusta eri oppiaineissa ja oman äidinkielen opetusta.

Vuotta ennen kuin lapsen oppivelvollisuutensa alkaa hänellä on oikeus maksuttomaan esiopetukseen.

Kouluhakemuksen voi jättää asuinpaikkakunnan koulutoimeen.

TERVEYDENHUOLTO

Jos maahanmuuttajan asuminen Suomessa on vakinaista, hän on oikeutettu terveydenhoitoon ja yleiseen sairausvakuutukseen (Kelan päätös).

Useimmiten alle kahdeksi vuodeksi (ei alle 4 kk) Suomeen työhön tulevat ovat oikeutettuja yleisiin terveyspalveluihin ja työterveyshuoltoon samoin ehdoin kuin vakinaisesti maassa asuvatkin. Jos alle kaksi vuotta maassa työskentelevän perheenjäsen ei ole oikeutettu terveydenhuoltopalveluihin, hän voi käyttää yksityisiä palveluja, joita on tarjolla laajalti.

Terveyspalveluja saa terveyskeskuksista, neuvoloista (äitiysneuvola, lastenneuvola), sairaaloista ja yksityisiltä lääkäriasemilta.

Terveydenhuolto on järjestetty alueellisesti, jolloin oma terveyskeskus määräytyy asuinalueen mukaisesti. Sairaalaan pääsy edellyttää lääkärin lähetettä.

KIELI

Myös vähäinen kielitaito auttaa suomalaiseseen yhteiskuntaan sopeutumisessa.

Suomeen työhön tuleva voi pääasiassa opiskella suomen kieltä kursseilla, joita järjestävät useat eri oppilaitokset, opistot, aikuiskoulutuskeskukset ja yliopistot (esim. työväen- ja kansalaisopistot, kesäyliopistot, iltalukiot, kristilliset opistot). Yleensä työssäkäyville tarkoitettut suomen kielen kurssit järjestetään ilta-aikaan ja ne ovat pääsääntöisesti maksullisia. Työnan-

taja voi mahdollisuuksiensa mukaan järjestää omille työntekijöille suomen kielen kursseja työpaikalla.

Työntekijän puoliso voi opiskella suomen kieltä päiväaikaan pidettävillä kursseilla edellä mainituissa oppilaitoksissa. Jos puolison oleskelulupa sisältää rajoittamattoman työntekooikeuden, hän voi ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon ja saada suomen kielen opetusta työvoimapolitiittisena koulutuksena. Kun suomen kieltä opiskellaan työvoimapolitiittisessä koulutuksessa, saa koulutettava koulutuksen ajalta työmarkkinatukea tai kotoutumistukea.

PUOLISON TYÖSKENTELEY SUOMESSA

Jos työperusteisen maahanmuuttajan puoliso on vapautettu työlupavelvollisuudesta (EU/ETA-maan kansalainen tai EU/ETA-maan kansalaisen perheenjäsen) tai hänellä on rajoittamattoman työntekooikeuden sisältävä oleskelulupa (ei EU/ETA-maan kansalainen), hän voi aloittaa työntöön välittömästi, kun työpaikka löytyy.

Jos työtä ei onnistu saamaan omin avuin, voi ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi. Ilmoittauduttaessa paikalliseen TE-toimistoon työnhakijaksi, kannattaa ottaa mukaan kaikki työ- ja opiskelutodistukset ja niiden käännökset suomen kielelle.

Työttömyysajalta on mahdollista saada työttömyysetuutta, jos henkilö kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin (ehtona on että henkilö on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon).

Jos työntekoon oikeuttavaa lupaa ei ole, voi silti hakea työtä. Jos työnantaja päättää palkata työnhakijan, työnantaja voi hakea työlupaa tälle henkilölle.

Työpaikkaa voi etsiä monin eri tavoin, esimerkiksi, Työhallinnon nettisivuilta www.mol.fi, lehti-ilmoituksista, ystävien ja tuttavien verkoston kautta.

MISTÄ APUA ARKEEN?

Tärkeää perustietoa yhteiskunnan toiminnasta ja mahdollisuuksista Suomessa löytyy Infopankin sivuilta www.infopankki.fi 15 eri kielellä.

TYÖSOPIMUS JA TYÖSUHTEEN EHDOT

Työsopimuksella työntekijä ja työnantaja sopivat, millä ehdoilla työntekijä tulee työnantajan palvelukseen. Työsopimus on aina hyvä tehdä kirjallisesti. Kirjallisella sopimuksella voidaan luotettavasti todistaa, mitä on sovittu.

Työsopimuksen sisältöön vaikuttavat ainakin seuraavat asiat:

- ▶ työnantajan ja työntekijän tarpeet
- ▶ työsopimuslain säännökset siitä, mistä asioista ainakin tulee sopia
- ▶ alan työehtosopimuksen vähimmäisehdot, joita epäedullisemmin ei saa sopia
- ▶ työsopimuksen sisältöä rajoittavat työsopimuslain, työaikalain ja vuosilomalain säännökset.

Työsopimuksesta pitäisi löytyä ainakin nämä:

- ▶ Työnantajan ja työntekijän nimi ja henkilötunnus sekä koti- ja liikepaikka
- ▶ Työsopimuksen voimassaolo (onko kyse toistaiseksi voimassaolevasta vai määräaikaisesta työsopimuksesta)
- ▶ Määräaikaisessa sopimuksessa työsuhteen kesto ja peruste määräaikaisuudelle
- ▶ Koeajan pituus (jos koeajasta sovitaan)
- ▶ Työntekopaikka
- ▶ Työaika
- ▶ Työtehtävät
- ▶ Palkka ja palkanmaksukausi
- ▶ Vuosiloma (lomajärjestelmä)
- ▶ Irtisanomisaika
- ▶ Noudatettava työehtosopimus
- ▶ Päiväys ja allekirjoitus.

TYÖTULOJEN VEROTUS

Työntekijän pitää maksaa palkasta veroa. Verokortin, johon on merkitty ennakonpidätysprosentti (veroprosentti), saa verotoimistosta.

Ilman verokorttia työskentely on laitonta!

Suomessa vakituisesti asuville verotoimisto lähettää uuden verokortin kotiin vuosittain. Verokortti täytyy antaa työnantajalle. Työnantaja pidättää suoraan palkasta ennakonpidätyksen ja muita maksuja, kuten työeläkemaksun (4,5 % palkasta v. 2010), sairaanhoitomaksun (1,47 % palkasta v. 2010), päivärahamaksun (0,93 % palkasta v.2010) ja työttömyysvakuutusmaksun (0,4 % palkasta v. 2010). Ilman verokorttia ennakonpidätysprosentti on 60 %.

Verokorttiin on merkitty perusprosentti, lisäprosentti ja tuloraja. Työnantaja toimittaa ennakonpidätyksen perusprosentin suuruisena palkansaajan valitseman kohdan A tai B tulorajaan asti ja ylimenevästä osasta lisäprosentin mukaan.

A-vaihtoehto on palkkakauden tulorajaan perustuva ennakonpidätys.

Palkkakausi-kohtainen tuloraja sopii niille, joiden tulot kertyvät tasaisesti (esim. kiinteä kuukausipalkka) tai jotka työskentelevät saman työnantajan palveluksessa koko vuoden, vaikka tulot vaihtelisivatkin palkkakaussittain. Työnantaja seuraa verokorttiin merkittyä tulorajaa (esim. kuukauden tai kahden viikon tuloraja) ja käyttää lisäprosenttia, jos tulot ylittävät palkkakauden tulorajan.

B-vaihtoehto on yhden tulorajan ennakonpidätys.

Yhden tulorajan ennakonpidätys soveltuu niille, jotka ovat töissä vain osan vuotta tai joiden tulot vaihtelevat kuukausittain huomattavasti ja joilla on vuoden aikana useita työnantajia. Työnantaja käyttää perusprosenttia tulorajan täyttymiseen asti, mutta sen jälkeen työnantaja pidättää kaikista tuloista veroa lisäprosentin mukaan. Valitessaan B- vaihtoehdon on tarkistettava, riittääkö tuloraja palkkatuloille.

Jos henkilö vaihtaa työnantajaa kesken vuoden, työnantaja merkitsee maksamansa suoritukset verokorttiin, jotta uusi työnantaja kykenee seuraamaan verokorttiin merkittyä tulorajaa.

Vaihtoehtoa (A tai B) ei voi vaihtaa itse verokortin voimassaoloaikana. Valinnan voi muuttaa vain hakemalla muutosverokortin verotoimistosta.

Veronalaisesta ansiotulosta voi tehdä erilaisia vähennyksiä, kuten asunnon ja työpaikan väliset matkakulut, ammattiyhdistyksen ja työttömyyskassan jäsenmaksut, työasuntovähennyksen, tulonhankkimisvähennyksen. Vähennykset ilmoitetaan verotoimistoon veroilmoituksen yhteydessä.

AMMATTILIITTO

Suomessa työntekijän on hyvä kuulua ammattiliittoon. Ammattiliiton jäsenyyttä on hyvä hakea heti työsuhteen alettua. Ammattiliitto antaa turvaa työssä ja auttaa jäseniään työsuhteeseen liittyvissä kysymyksissä, mm. työsopimuksen solmimisessa, palkkaneuvotteluissa, työlainsäädännön tulkinnassa. Ammattiliiton jäsen saa myös oikeusapua työriita-asioissa.

Ammattiliittoa edustaa työpaikalla luottamusmies tai muu edustaja. Ensin työntekijä keskustele erimielisyyksistä esimiehensä kanssa. Jos ongelma ei ratkea, kannattaa ottaa yhteyttä luottamusmieheen.

Ammattiliiton jäsenyyteen kuuluu myös työttömyyskassan jäsenyys. Työntekijä voi kuulua myös pelkästään työttömyyskassaan, silloin hän ei voi käyttää ammattiliiton muita palveluita. Kun työntekijä hakee työttömyyskassan jäsenyyttä, hänen tulee olla palkkatyössä. Työntekijä, joka on ollut työttömyyskassan jäsen vähintään 34 viikkoa, on oikeutettu ansiopäivärahaan jäätyään työttömäksi ilman omaa syytä.

▶ **Ansiopäivärahaa voi saada, jos:**

- ▶ työntekijä on ollut ammattiliiton tai työttömyyskassan jäsen vähintään 34 viikkoa
- ▶ työntekijä on ollut ansiotyössä jäsenyyensaikana vähintään 34 kalenteriviikkoa viimeksi kuluneiden 28 kuukauden aikana
- ▶ työntekijä on täyttänyt työssäoloehdon (työtä vähintään 18 tuntia viikossa, työehtosopimuksen mukainen palkka tai vähintään 1052,00 euroa/kk vuonna 2010)
- ▶ työntekijä on työtön työnhakija työvoimatoimistossa, työkykyinen ja työmarkkinoiden käytettävissä.

TYÖTERVEYDENHUOLTO

Lain mukaan työnantajan on järjestettävä työntekijöilleen ennaltaehkäisevä työterveyshuolto. Työterveyshuolto ehkäisee työhön liittyviä sairauksia ja tapaturmia sekä ylläpitää työ- ja toimintakykyä.

SYRJINTÄKIELTO JA TASAPUOLINEN KOHTELU

Työnantajan on kohdeltava työntekijöitä tasapuolisesti. Työntekijöitä ei saa asettaa työsuhteen aikana tai työhönotossa eri asemaan ilman hyväksyttäviä syitä. Syrjintä muun muassa sukupuolen, iän, etnisen alkuperän, uskonnon, poliittisen toiminnan tms. vuoksi on kielletty.

Syrjintä työelämässä on kielletty mm. seuraavilla laeilla:

- Rikoslaki - kieltää työnantajaa syrjimästä työpaikasta ilmoitettaessa, työntekijää valittaessa tai palvelussuhteen aikana.
- Työsopimuslaki - velvoittaa työnantajan kohtelevaan työntekijöitä tasapuolisesti. Se sisältää myös syrjintäkiellon, jonka mukaan työntekijöitä ei saa asettaa perusteettomasti eri asemaan toisiin nähden heidän taustansa perusteella.
- Työturvallisuuslaki - kiinnittää huomiota sekä fyysisen ja henkisen terveyden työsuojeluun. Laki määrittelee myös vastuut ja velvollisuudet työntekijöihin kohdistuvan kiusaamisen, häirinnän ja muun epäasiallisen kohtelun ehkäisemiseksi.
- Yhdenvertaisuuslaki - kieltää syrjinnän mm. koulutuksessa ja työelämässä, työhönotossa sekä työpaikoilla työoloissa ja –ehdoissa, tehtävien jaossa ja uralla etenemisessä.

Lakien mukaan kiellettyä syrjintää on:

- välitön eli suora syrjintä
- välillinen eli epäsuora syrjintä (esim. edellytetään työnhakijalta täydellistä suomen kielen taitoa, vaikka se ei ole työn tekemisen kannalta välttämätöntä).
- häirintä
- ohje tai käsky syrjiä jotakuta.

Työelämässä tapahtuvaa syrjintää valvovat työsuojeluviranomaiset, joiden puoleen voi kääntyä, jos katsoo tulleensa loukatuksi työssä tai työhönotossa. Syrjintään voi puuttua myös pyytämällä neuvoa tai apua vähemmistövaltuutetun toimistosta tai vaatimalla syrjinnän lopettamista syrjintälautakunnalta.

TYÖSUHTEEN PÄÄTTYMINEN

| LOMAUTTAMINEN

Lomauttaminen on työnteon ja palkanmaksun väliaikaista keskeyttämistä työsuhteen pysyessä muutoin voimassa. Lomautus perustuu työnantajan päätökseen ja lomautuksen perusteet ovat säädetty laissa. Työnantaja saa lomauttaa työntekijän joko määräajaksi tai toistaiseksi. Työntekijällä on oikeus ottaa lomautuksen ajaksi muuta työtä.

Työnantajan on ilmoitettava lomauttamisesta työntekijälle henkilökohtaisesti viimeistään 14 päivää ennen lomautuksen alkamista. Ilmoituksessa on mainittava lomautuksen peruste, sen alkamisaika ja kesto tai arvioitu kesto. Työnantajan on työntekijän pyynnöstä annettava lomautuksesta kirjallinen todistus, josta käyvät ilmi lomautuksen syy, alkamisaika sekä sen kesto tai arvioitu kesto.

Jos työntekijä on lomautettu toistaiseksi, työnantajan pitää ilmoittaa työn alkamisesta vähintään seitsemän päivää aikaisemmin.

Työntekijä saa lomautuksen aikana irtisanoa työsopimuksensa sen kestosta riippumatta ilman irtisanomisaikaa. Jos lomautuksen päättymisaika on työntekijän tiedossa, tätä oikeutta ei ole lomautuksen päättymistä edeltävän seitsemän päivän aikana.

Työnantajan irtisanoessa lomautetun työntekijän lomautuksen aikana työntekijällä on oikeus saada irtisanomisajan palkkansa.

| MÄÄRÄAIKAINEN TYÖSOPIMUS

Määräaikaiseksi sovittu työsopimus päättyy sovitun määräajan tai työn päättyessä ilman erillistä irtisanomista ja irtisanomisaikaa. Määräaikaisen työsopimuksen purkaminen on mahdollista ainoastaan painavin ja asiallisin perustein.

| TOISTAISEKSI VOIMASSA OLEVA TYÖSOPIMUS

Toistaiseksi tehty työsopimus päätetään irtisanomalla, työsopimuslain, työehtosopimuksen tai työsopimuksen irtisanomisaikoja noudattaen.

Työnantajalla tulee olla irtisanomiseen asiallinen ja painava syy.

Työntekijä ei tarvitse erityistä perustetta irtisanoutumiselleen. Hän on kuitenkin velvollinen noudattamaan irtisanomisaikaa.

Työsopimuslain mukaiset irtisanomisajat:

Työnantaja	Työsuhteen pituus	Irtisanomisaika
	0 – 1 v	14 pv
	1 – 4 v	1 kk
	4 – 8 v	2 kk
	8 – 12 v	4 kk
	yli 12 v	6 kk

Työntekijä	Työsuhteen pituus	Irtisanomisaika
	0 – 5 v	14 pv
	yli 5 v	1 kk

LOPPUTILI

Lopputili ja mahdolliset lomakorvaukset tulee yleensä maksaa viimeistään työsuhteen päättymispäivänä.

TYÖTODISTUS

Työsuhteen päättyessä työntekijällä on oikeus saada pyynnöstään todistus työsuhteen kestosta ja työtehtävien laadusta. Työtodistuksen antamatta jättäminen on rangaistava teko.

TYÖNTEKIJÄN TOIMENPITEET TYÖSUHTEEN PÄÄTTYESSÄ JA TYÖTULON MENETTÄESSÄ

Jos työntekijä jää työttömäksi, hänen pitää ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi viimeistään ensimmäisenä työttömyyspäivänä. TE-toimiston asiakkaaksi voi ilmoittautua jo ennen työttömyyden alkua.

TE-toimistoon on otettava mukaan:

- kansallinen henkilöllisyystodistus tai passi
- oleskelulupa tai EU kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistus
- työtodistus
- lomautustodistus (jos työntekijä on lomautettu)
- väliaikainen työtodistus ja työsopimus (jos työntekijä on vielä työssä)

-
- ▶ opiskelutodistukset ja niiden käännökset suomen kielelle apostillilla varustettuna
 - ▶ muut viranomaisen pyytämät asiakirjat.

Voimassa oleva työnhaku on työttömyysturvan saannin ehto.

| Työtön työnhakija voi saada seuraavaa työttömyysetuutta:

▶ PERUSPÄIVÄRAHA

Peruspäivärahaa voi saada 17 - 64-vuotias työkykyinen ja työmarkkinoiden käytössä oleva työtön, joka asuu Suomessa, on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon, hakee kokoaikatyötä ja täyttää työssäoloehdon.

Peruspäivärahaa maksetaan 5 päivältä viikossa ja se korotetaan huollettavina olevien alle 18-vuotiaiden lasten perusteella. Tuen suuruuteen vaikuttavat hakijan omat tulot.

Peruspäivärahaa maksetaan enintään 500 arkipäivää ja siinä on 7 arkipäivän omavastuu. Peruspäiväraha on veronalaista tuloa, josta tehdään 20 %:n ennakonpidätys.

Peruspäivärahan maksaja on Kela. Hakijan on täytettävä Kelan työttömyysetuushakemus.

▶ ANSIOPÄIVÄRAHA

Ansiopäivärahaan on oikeutettu työttömyyskassan jäsen, joka täyttää kaikki edellytykset, työssäoloehdon ja on työttömänä työnhakijana TE-toimistossa (katso kohta Ammattiliitto). TE-toimisto päättää hakijan päivärahaoikeudesta. Päivärahaan voi olla oikeus kokonaan työttömällä, lomautetulla, osa-aikatyötä tekevällä, TE-toimiston toimenpiteisiin osallistuvalla (työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, työelämävalmennus ja työharjoittelu) ja sivutoimisella yrittäjällä.

Ansiopäivärahan suuruus riippuu hakijan ansiotuloista. Se korotetaan huollettavina olevien alle 18-vuotiaiden lasten perusteella.

Ansiopäivärahaa maksetaan yhteensä enintään 500 työttömyyspäivältä.

Ansiopäivärahassa on 7 arkipäivän omavastuu. Se on veronalaista tuloa.

Ansiopäivärahan maksaja on työttömyyskassa. Hakijan on täytettävä työttömyyskassan ansiopäivärahahakemus.

Koska hakemuksen käsittelyaika saattaa olla melko pitkä, työttömyyskassa voi maksaa ansiopäivärahaa ennakkona hakemuksen perusteella ilman päätöstä, jos katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi. Ennakkomaksu on aina tapauskohtainen ja perustuu kassan harkintaan. Ennakkona maksetaan peruspäivärahan suuruisen määrä bruttona päivässä enintään 40 päivältä.

► TYÖMARKKINATUKI

Työmarkkinatukea voi saada 17 - 64-vuotias työkykyinen ja työmarkkinoiden käytössä oleva työtön, joka asuu Suomessa, on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon ja on taloudellisen tuen tarpeessa.

Se on tarkoitettu:

- työttömälle, joka tulee ensi kertaa työmarkkinoille tai joka ei ole ollut viime aikoina töissä (= ei täytä työssäoloehto).
- työttömälle, joka ei voi enää saada perus- tai ansiopäivärahaa 500 päivän enimmäisajan täytyttyä.

Jos hakija ei ole ollut 34 viikkoa työssä, hänellä on 5 kuukauden odotusaika ennen kuin työmarkkinatukea voi maksaa. Odotusaikaa ei ole, jos hakijalla on ammatillinen koulutus tai hakija on saanut tätä ennen peruspäivärahaa tai ansiopäivärahaa.

Työmarkkinatukea maksetaan 5 päivältä viikossa ja se korotetaan huollettavina olevien alle 18-vuotiaiden lasten perusteella. Tuen suuruuteen vaikuttavat hakijan omien tulojen lisäksi myös puolison tulot (kun hakija on työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa, työelämävalmennuksessa tai työharjoittelussa, puolison tulot eivät vaikuta päivärahan määrään).

Työmarkkinatuessa on 5 arkipäivän omavastuu. Se on veronalaista tuloa.

Peruspäivärahan maksaja on Kela. Hakijan on täytettävä Kelan työttömyysetuushakemus.

Jos henkilö ei ole jostakin syystä oikeutettu työttömyysetuuteen, hän voi hakea seuraavia tukia turvatakseen toimeentulonsa:

► YLEINEN ASUMISTUKI

Yleinen asumistuki on pienituloisten perheiden asumismenojen tukemista. Sitä voi saada vuokra- tai omistusasuntoon.

Asumistuen määrään vaikuttavat seuraavat asiat:

- ▶ perheen koko
- ▶ asunnon pinta-ala
- ▶ asunnon sijaintikunta, valmistus- tai perusparannusvuosi sekä lämmitysjärjestelmä
- ▶ bruttokuukausitulojen yhteismäärä
- ▶ omaisuus.

Asumistuesta ei mene veroa.

Asumistuen maksaja on Kela. Hakijan on täytettävä Kelan yleisen asumistuen hakemus. Hakemuksen liitteiksi tarvitaan:

- ▶ kopio vuokrasopimuksesta tai selvitys asunnon ostamisesta
- ▶ selvitys vuokran tai vastikkeen määrästä
- ▶ todistus asunnon peruskorjauksesta
- ▶ tiedot perheen ansiotuloista
- ▶ selvitys asuntolainoista.

Asumistukea voi saada takautuvasti enintään hakemuksen jättämistä edeltävän kuukauden alusta. Kela voi maksaa myös kunnalle takautuvan asumistuen, jos sitä odotettaessa on myönnetty toimeentulotukea.

▶ **TOIMEENTULOTUKI**

Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentuloturvan muoto. Toimeentulotukea saa henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Tukea myönnetään yleensä kuukaudeksi kerrallaan, ja se lasketaan asiakkaan välttämättömien menojen mukaan.

Toimeentulotuen perusosa kattaa:

- ▶ ravintomenot
- ▶ vaatemenot
- ▶ vähäiset terveydenhuoltomenot
- ▶ henkilökohtaisen puhtauden ja kodin puhtauden menot
- ▶ paikallisliikenteen maksut
- ▶ lehtitulokset

- TV-maksu
- puhelimen käyttö
- harrastus- ja virkistystoiminta.

Perusosan lisäksi toimeentulotukea annetaan asumismenoihin, kuten vuokraan tai vastikkeeseen, vesimaksuun, lämmitykseen, sähkölaskuun ja kotivakuutusmaksuun sekä vähäistä suurempiin terveydenhuollon menoihin.

Toimeentulotukea haetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Kiireellisessä tapauksessa tukea voi hakea myös tilapäisen oleskelukunnan sosiaalitoimistosta. Hakijan on täytettävä toimeentulotuenhakemus. Hakemuksen liitteiksi tarvitaan:

- tiedot ansiotuloista ja Kelan maksamista etuuksista
- tiedot muista mahdollisista tuloista
- tiedot omaisuudesta ja varallisuudesta
- vuokra- tai yhtiövastiketosite
- vesimaksu-, sähkö-, lämmityskulutosite
- tosite asuntolainan koroista
- viimeinen verotustodistus
- talonkirjanote
- työvoimapolitiittinen lausunto
- viimeisimmät tiliotteet kaikista pankkitileistä.

Päätös toimeentulotuesta on saatava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen jättämisestä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

LIITE 1: Työntekijän muutto Suomeen EU-alueelta

Oleskelu	Ansiotyö Suomessa ei vaadi työntekijän oleskelulupaa.
	Mikäli työ Suomessa kestää yli 3 kk, on rekisteröitävä oleskeluoikeus paikallisella poliisilaitoksella. Rekisteröitymisestä saa kirjallisen rekisteröintitodistuksen.
	Oleskeluoikeus on voimassa toistaiseksi. Viiden vuoden oleskelun jälkeen työntekijälle voidaan antaa pysyvä oleskeluoikeus.
Maistraatti	Työntekijän tulee ilmoittautua asuinpaikkansa maistraattiin väestötietojärjestelmään rekisteröimistä varten.
	Jos oleskelu Suomessa on kestänyt vähintään 3 kk, vaaditaan lisäksi oleskeluoikeuden rekisteröintiä.
	Saa henkilötunnuksen; rekisteröidään vakinaisesti asuvaksi Suomessa, jos oleskelu on tarkoitettu kestäväksi.
KELA	Työntekijä pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin kaikilta osin toistaiseksi, jos työskentely jatkuu yli 2 vuotta (vakinainen työsuhde).
	Työntekijä pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin työskentelyn ajaksi, jos työskentely jatkuu 4 kk – 2 v. Työntekijä on työskentelyn ajan oikeutettu sairausvakuutus-etuuksiin sekä lasten kotihoidon tukeen ja lapsilisään. Hänelle alkaa myös kertyä kansaneläkettä ja perhe-eläkettä, ja hän kuuluu Suomen työttömyysturvain piiriin.
	Työntekijä ei pääse Suomen sosiaaliturvan piiriin, jos työskentely jatkuu alle 4 kk. Jos työntekijästä maksetaan Suomeen työeläkevakuutusmaksut, on hänellä kuitenkin oikeus lasten kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään sekä kuntien hoitamaan julkiseen terveydenhuoltoon.
Verotoimisto	Jos työntekijän varsinainen koti on Suomessa tai hän on tullut Suomeen yli 6 kk:ksi, hän on Suomessa yleisesti verovelvollinen ja maksaa palkasta veroa Suomeen sekä hänen on annettava Suomeen veroilmoitus.
	Jos työntekijä oleskelee Suomessa enintään 6 kk, hän on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen.
TE-toimisto	Jäätyään työttömäksi voi ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi.
	Voi päästä suomalaisen työttömyysturvan piiriin, kun on työskentelyt Suomessa vähintään neljä viikkoa ja asuu vakituisesti Suomessa, toisesta EU-maasta kertynyttä työhistoriaa voi siirtää Suomeen lomakkeella E301 työssäoloehdon täyttämiseksi.
	Jos työntekijä ei ole ehtinyt työskennellä Suomessa neljää viikkoa ja hänellä ei ole aiempaa työhistoriaa toisesta EU-maasta, voi hän päästä työmarkkinatuen piiriin (vaaditaan vakituista asumista Suomessa).
Julkiset peruspalvelut	On oikeutettu kaikkiin julkisiin peruspalveluihin.

LIITE 2: Työntekijän perheenjäsenen* muutto Suomeen EU-alueelta

Oleskelu	Oleskelu Suomessa ei vaadi oleskelulupaa.
	Mikäli oleskelu Suomessa kestää yli 3 kk, on rekisteröitävä oleskeluoikeus paikallisella poliisilaitoksella. Rekisteröitymisestä saa kirjallisen rekisteröintitodistuksen.
	Perheenjäsen saa oleskeluoikeuden Suomessa, jos perheenkokoaja itse täyttää maassa oleskelun edellytykset. Lisäksi edellytyksenä on, että perheenjäsenellä on riittävät varat oleskelua varten ja tarvittava sairausvakuutus.
	Oleskeluoikeus on voimassa toistaiseksi. Viiden vuoden oleskelun jälkeen voidaan antaa pysyvä oleskeluoikeus.
	Perheenjäsenet ja muut omaiset voivat tehdä Suomessa vapaasti työtä saatuaan oleskelukortin tai rekisteröityään oleskeluoikeutensa. Heiltä ei vaadita erillistä työntekijän oleskelulupaa.
Maistraatti	Perheenjäsenen tulee ilmoittautua asuinpaikkansa maistraattiin väestötietojärjestelmään rekisteröimistä varten.
	Jos oleskelu Suomessa on kestänyt vähintään 3 kk, vaaditaan lisäksi oleskeluoikeuden rekisteröintiä.
	Saa henkilötunnuksen; rekisteröidään vakinaisesti asuvaksi Suomessa, jos oleskelu on tarkoitettu kestäväksi.
KELA	Suomen sosiaaliturvan piiriin pääsy edellyttää vakinaista asumista Suomessa.
	Suomessa työskentelevien työntekijöiden perheenjäsenillä on kuitenkin EU-asetuksen mukaan oikeus sairaanhoitoon sekä perhe-etuuksiin Suomesta, vaikka he asuisivat Suomessa tilapäisesti tai eivät asuisi Suomessa ollenkaan.
Verotoimisto	Jos työntekijän varsinainen koti on Suomessa tai hän on tullut Suomeen yli 6 kk:ksi, hän on Suomessa yleisesti verovelvollinen ja maksaa palkasta veroa Suomeen sekä hänen on annettava Suomeen veroilmoitus.
	Jos työntekijä oleskelee Suomessa enintään 6 kk, hän on Suomessa rajoitetusti verovelvollinen.
TE-toimisto	Voidaan rekisteröidä työnhakijaksi.
Julkiset peruspalvelut	On oikeutettu kaikkiin julkisiin peruspalveluihin.

* EU/ETA-maiden, Sveitsin ja Liechtensteinin kansalaisten perheenjäseniä ovat:

- alle 21-vuotiaat tai huollettavina olevat lapset
- aviopuoliso, avopuoliso tai rekisteröity parisuhdekumppani
- vanhemmat, jotka ovat hänen huollettavinaan
- aviopuolison lapset, jos nämä ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia
- aviopuolison huollettavina olevat vanhemmat
- huoltaja, jos Suomessa asuva henkilö on alle 18-vuotias

Unionin kansalaisen perheenjäseneksi rinnastetaan myös muu omainen:

- jos hän on lähtömaassaan ollut unionin kansalaisen huollettavana tai asunut tämän kanssa samassa taloudessa, tai jos vakavat terveydelliset syyt ehdottomasti edellyttävät, että kyseinen unionin kansalainen hoitaa häntä henkilökohtaisesti.

LIITE 3: Työntekijän muutto Suomeen kolmansista maista EU-alueen ulkopuolelta

Oleskelu	Ansiotyö Suomessa vaatii työntekijän oleskelulupaa** . Työn luonteesta riippuen myönnetään:	
	Jatkuva oleskelulupa (A-status) toistaiseksi voimassa oleva työsopimus	Tilapäinen oleskelulupa (B-status) määräaikainen työsopimus
	toimialakohtainen oleskelulupa	joissakin tapauksissa oleskelulupa voi olla työnantajakohtainen
	myönnetään ensimmäisellä kerralla vuodeksi; jatkoa enintään 4 vuodeksi kerrallaan	myönnetään työsuhteen kesto vastaavaksi, enintään kuitenkin 2 vuodeksi; jatkoa enintään 1 vuodeksi kerrallaan
	oleskeluluvan kesto enintään kuitenkin passin voimassaoloajan puitteissa	
	Ensimmäisen oleskeluluvan käsittely Ulkomaalaisvirastossa (UVI), jatko-oleskeluluvan käsittely kihlakunnan poliisilaitoksessa	
Maistraatti	saa henkilötunnuksen; rekisteröidään vakinaisesti asuvaksi Suomessa	saa henkilötunnuksen; rekisteröidään tilapäisesti oleskelevaksi Suomessa
KELA	pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin (työskentelyn pitää jatkua yli 2 vuotta), saa Kela-kortin	pääsee osittain Suomen sosiaaliturvan piiriin, kun työskentely ylittää neljä kuukautta (työskentelyn ajaksi); työsuhteen pitää täyttää työssäoloehto *
Verotoimisto	yleisesti verovelvollinen saa työnantajan varten verokortin; maksaa palkasta veroa Suomeen; on annettava Suomeen veroilmoitus	oleskelu enintään 6 kk: rajoitetusti verovelvollinen työnantajana suomalainen yritys – palkasta Suomeen lähdeveroa 35 %; työnantaja ei ole Suomesta (ei kiinteää toimipaikkaa Suomessa) – palkasta ei veroa Suomeen; vuokrattu työntekijä – palkasta veroa Suomeen (kun työntekijä tulee pohjoismaista, Baltian maista, Moldovasta, Georgiasta tai maista, joiden kanssa Suomella ei ole verosopimusta)
		oleskelu yli 6 kk: yleisesti verovelvollinen maksaa palkasta veroa Suomeen; on annettava Suomeen veroilmoitus; vuokratun työntekijän, joka oleskelee Suomessa yli 183 päivää, on haettava ennakkoiden määräämistä
TE-toimisto	jäätyään työttömäksi voi ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi	voi ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi
	voi päästä työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin	ei voi päästä työharjoitteluun eikä työelämävalmennukseen

	on oikeutettu työttömyysetuuksiin, jos työssäoloehto* täyttyy (edellyttää vähintään 2 v. työsopimusta)	voi osallistua työvoimapolitiisiin koulutuksiin ei saa työttömyysetuutta
Julkiset peruspalvelut	on oikeutettu kaikkiin julkisiin peruspalveluihin	terveydenhuolto: alle 4 kk – ei ole oikeutettu; alle 2 v – oikeutettu terveydenhuoltoon
		sosiaalipalvelut: alle 4 kk – ei oikeutta sosiaalietuuksiin alle 2 v – rajoitetusti oikeutettu, sairaanhoidon korvaukset, sairauspäivärahat

*työssäoloehto: v. 2010 ensimmäistä kertaa työttömyyspäivärahaa saavan palkansaajan työssäoloehto on 34 viikkoa (noin 8 kk) 28 edellisen kuukauden aikana (Työtä pitää tehdä vähintään 18 tuntia viikossa ja palkan on oltava vähintään työehtosopimuksen mukainen. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, tulee kokoaikatyön palkan olla vähintään 1052 euroa kuukaudessa.).

**työnteko ilman oleskelulupaa: Tietyissä tilanteissa ulkomaalainen voi tehdä Suomessa ansiotyötä ilman oleskelulupaa. Voimassa oleva viisumi hänellä on kuitenkin oltava, jos hän on viisumivelvollinen.

Työntekijän oleskelulupaa eivät tarvitse:

- Tulkit, opettajat, asiantuntijat tai urheilutuomarit, jotka tekevät työtä kutsun tai sopimuksen nojalla enintään kolme kuukautta.
- Ammattitaiteilijat tai urheilijat tai näiden avustajat, jotka toimivat kutsun tai sopimuksen nojalla enintään kolme kuukautta.
- Merimiehet, jotka toimivat kauppa-alusluetteloon ulkomaanliikenteessä toimivaksi merkityllä tai pääasiassa ulkomaisten satamien välillä liikennöivällä aluksella.
- Marjojen tai hedelmien poimijat, jotka ovat töissä enintään kolme kuukautta.
- Toisessa EU/ETA -maassa toimivan yrityksen vakituiset työntekijät, jotka suorittavat Suomessa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä. Edellytyksenä on, että ulkomaalaisella on toisessa maassa voimassaolevat asianmukaiset oleskelu- ja työluvat.

LIITE 4: Työntekijän perheenjäsenen* muutto Suomeen kolmansista maista EU-alueen ulkopuolelta

Oleskelu	Oleskelu Suomessa vaatii oleskelulupaa. Oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella. Perheenjäsenen toimeentulon pitää olla turvattu Suomessa. Perheenjäsenen oleskelulupa on voimassa yhtä kauan kuin perheenkokoajan oleskelulupa ja noudattaa hänen oleskelulupansa statusta.	
	Oleskelulupa haetaan ulkomailla ennen Suomeen tuloa. Perheenjäsen voi tietyssä tapauksessa tulla Suomeen ilman etukäteen hankittua oleskelulupaa ja hakea sitä vasta Suomessa**.	
	Jatkuva oleskelulupa (A-status)	Tilapäinen oleskelulupa (B-status)
	myönnetään ensimmäisellä kerralla vuodeksi; jatkoa enintään 4 vuodeksi kerrallaan	myönnetään yhtä pitkäksi ajaksi kuin perheenkokoajalla, enintään kuitenkin 2 vuodeksi; jatkoa enintään 1 vuodeksi kerrallaan
	oleskeluluvan kesto enintään kuitenkin passin voimassaoloajan puitteissa	
	Ensimmäisen oleskeluluvan käsittely Ulkomaalaisvirastossa (UVI), jatko-oleskeluluvan käsittely kihlakunnan poliisilaitoksessa	
	rajoittamaton työnteko-oikeus	rajoittamaton työnteko-oikeus
Maistraatti	saa henkilötunnuksen; rekisteröidään vakinaisesti asuvaksi Suomessa	saa henkilötunnuksen; rekisteröidään tilapäisesti oleskelevaksi Suomessa
KELA	pääsee Suomen sosiaaliturvan piiriin, saa Kela-kortin	ei vakuuteta Suomessa
Verotoimisto	yleisesti verovelvollinen saa verokortin; maksaa palkasta tai sosiaalietuuksista veroa Suomeen; on annettava Suomeen veroilmoitus	oleskelu enintään 6 kk: rajoitetusti verovelvollinen työnantajana suomalainen yritys – palkasta Suomeen lähdeveroa 35 %; työnantaja ei ole Suomesta (ei kiinteä toimipaikka Suomessa) – palkasta ei veroa Suomeen
		vuokrattu työntekijä – palkasta veroa Suomeen (kun työntekijä tulee pohjoismaista, Baltian maista, Moldovasta, Georgiasta tai maista, joiden kanssa Suomella ei ole verosopimusta)
		oleskelu yli 6 kk: yleisesti verovelvollinen maksaa palkasta veroa Suomeen; on annettava Suomeen veroilmoitus
TE-toimisto	voi ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi;	voi ilmoittautua TE-toimistoon työnhakijaksi
	voi päästä työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin;	voi käyttää rajoitetusti TE-toimiston palveluja
	on oikeutettu työttömyysetuuksiin	ei saa työttömyysetuutta

Julkiset peruspalvelut	on oikeutettu kaikkiin julkisiin peruspalveluihin	voi käyttää asuinkunnan sosiaalipalveluja ja välttämättömiä terveyspalveluja kotikunnan rekisteröinnin jälkeen ^{***}
		ei oikeutta sosiaalietuuksiin

* muiden kuin EU-kansalaisten perheenjäsenet:

- aviopuoliso
- rekisteröity parisuhdekumppani
- avopuoliso
- alle 18-vuotias naimaton lapsi, jonka huoltaja Suomessa asuva henkilö on
- huoltaja, jos Suomessa asuva henkilö on alle 18-vuotias.

** lupa myönnetään Suomessa, jos:

- hakija olisi voinut saada luvan myös ulkomailla sitä hakiessaan ja
- hakija on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut ulkomailla vähintään kaksi vuotta yhdessä nyt Suomessa asuvan avio- tai avopuolisonsa kanssa, tai
- oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

*** vuoden tilapäisen oleskelun jälkeen siinä tapauksessa, jos oleskelun on tarkoitus kestää, voi saada kotikunnan Suomessa

LIITE 5: Muutto työntekijänä Suomeen (suorarekrytointi)

MUUTTO TYÖNTEKIJÄNÄ SUOMEEN (SUORAREKRYTOINTI)

	TYÖNANTAJA	TYÖNTEKIJÄ	MUU TAHO
REKRYTOINTI	Rekrytointin suunnittelu: rekrytointikanavat, työntekijän ominaisuudet, rekrytointimaa; Haastattelu ja/tai soveltuvuustesti	Osallistuu haastatteluun ja/tai soveltuvuustestiin	TE-toimisto: Neuvoja työntekijän maahantuloon, rekisteröintiin, sosiaaliturvaan ja verotukseen liittyvissä asioissa; Tietoa paikkakunnan maahanmuuttajapalveluista
VALMISTAUTUMINEN MUUTTOON	Valmistaa työyhteisön ulkomaalaisen työntekijän tuloon; Miettii: -työhön perehdyttäminen - työkieli /tulkin käyttö	Oleskelulupa - kolmansien maiden kansalaiset (ei EU-maat); Työnteon kannalta tärkeät asiakirjat mukaan + käännökset ja apostille; Perheelliset työntekijät – avioliittotodistus ja lasten syntymätodistukset mukaan + käännökset ja apostille	<u>Työnantaja kartoittaa TE-toimiston tuella</u> Kunta: maahanmuuttajille suunnatut kuntapalvelut; Kolmas sektori, projektit: maahanmuuttajille suunnatut palvelut
MUUTTO JA ASETTUMINEN	On oltava valmis auttamaan: asunto, rekisteröinti, sotu, verokortti, pankkitili; Työntekijälle on selvitettävä työelämän pelisäännöt työpaikalla, työtehtävät; Lakisääteiset velvoitteet työntekijää kohtaan; Suomen kielen opetuksen järjestäminen	Asettuu paikalle ja hoitaa työntekijän avustuksella tärkeimmät viranomaisasiat; Aloittaa työnteon; Tutustuu suomalaiseseen työyhteisöön ja yhteiskuntaan; Pyrkii olemaan aktiivinen yhteiskunnan jäsen	<u>Työnantaja opastaa käyttämään</u> Kunta: maahanmuuttajille suunnatut kuntapalvelut; Kolmas sektori, projektit: apu julkisten palvelujen käyttämisessä, kielikoulutus, vapaa-aika, arkiasiat, sosiaaliset kontaktit ...

Työhön tulijalle alussa tiivis tietopaketti, joka sisältää, esim.:

-”Tervetuloa Mikkeliin” – opas

-Tietoa paikkakunnasta ja sen palveluista (matkailuesitteet, palveluesitteet)

- Työelämäsertifikaatti – aineistoa (olemassa eri kielillä)

- Tietoa kunnallisista ja valtakunnallisista maahanmuuttajien info- ja neuvontapalveluista

TYÖPERUSTEISEN MAAHANMUUTTAJAN JA HÄNEN PERHEENJÄSENTENSÄ KOTOUTUMINEN SUOMEEN

Tämä opas on tehty työperusteisten maahanmuuttajien ja heidän perheidensä Suomeen asettautumisen tueksi. Oppaaseen on kerätty tietoa maahanmuutosta, rekisteröinnistä ja elin- ja työolosuhteiden järjestämisestä.

Oppaasta on hyötyä työnantajille, jotka suunnittelevat tai ovat jo rekrytoineet työvoimaa ulkomailta, Suomeen työhön tuleville ulkomaalaisille työntekijöille, viranomaisille ja kolmannen sektorin järjestöille.

Opas on tehty Pointti – Maahanmuuttajat työvoimaksi Etelä-Savossa –hankkeessa. Hanketta rahoittaa Euroopan Sosiaalirahasto ja Etelä-Savon ELY-keskus.

